STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA PAOLA MENGOZZIHO

přednesené dne 5. července 2007 [1]

I – Úvod

1. Usnesením ze dne 13. července 2005 položil Raad van State (Nizozemsko) Soudnímu dvoru na základě článku 234 ES řadu předběžných otázek týkajících se výkladu právních předpisů Společenství v oblasti volného pohybu osob, se zvláštním zřetelem k problematice práva pobytu státního příslušníka třetí země, který je rodinným příslušníkem státního příslušníka členského státu.

2. Tyto otázky byly vzneseny v rámci sporu mezi Minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie (nizozemský ministr pověřený otázkami týkajícími se cizinců a integrace) a Rachel Nataly Geradina Eind, státní příslušnicí Surinamu a dcerou nizozemského státního příslušníka, jehož předmětem je legalita rozhodnutí, jímž bylo Rachel Nataly Geradina Eind zamítnuto vydání povolení k pobytu na území Nizozemska.

1 — Původní jazyk: italština.

II – Právní rámec

3. Právní předpis Společenství relevantní pro účely přezkumu předběžných otázek položených Raad van State je předpis použitelný dříve, než vstoupila v platnost směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES [2].

4. Článek 17 ES stanoví následující:

„1. Zavádí se občanství Unie. Každá osoba, která má státní příslušnost členského státu, je občanem Unie. Občanství Unie doplňuje státní příslušnost členského státu, ale nenahrazuje ji.

2 — Směrnice ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států, o změně nařízení (EHS) č. 1612/68 a o zrušení směrnic 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS (Úř. věst. L 158, s. 77; Zvl. vyd. 05/05, s. 46).

2. Občané Unie mají práva a povinnosti stanovené touto smlouvou."

Ve smyslu čl. 18 odst. 1 ES „[k]aždý občan Unie má právo svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států s výhradou omezení a podmínek stanovených v této smlouvě a v opatřeních přijatých k jejímu provedení".

5. Článek 39 ES stanoví následující:

„1. Je zajištěn volný pohyb pracovníků ve Společenství.

2. Volný pohyb pracovníků zahrnuje odstranění jakékoli diskriminace mezi pracovníky členských států na základě státní příslušnosti, pokud jde o zaměstnávání, odměnu za práci a jiné pracovní podmínky.

3. S výhradou omezení odůvodněných veřejným pořádkem, veřejnou bezpečností a ochranou zdraví zahrnuje právo:

a) ucházet se o skutečně nabízená pracovní místa,

b) pohybovat se za tím účelem volně na území členských států,

c) pobývat v některém z členských států za účelem výkonu zaměstnání v souladu s právními a správními předpisy, jež upravují zaměstnávání vlastních státních příslušníků,

d) zůstat na území členského státu po skončení zaměstnání za podmínek, které budou předmětem prováděcích nařízení vydaných Komisí.

4. [...]"

6. Nařízení Rady (EHS) č. 1612/68 ze dne 15. října 1968 o volném pohybu pracovníků

uvnitř Společenství [3] stanoví v článku 1 v záležitosti přístupu k zaměstnání následující:

„1. Každý státní příslušník členského státu má právo, bez ohledu na místo svého bydliště, na přístup k zaměstnání a na jeho výkon na území jiného členského státu v souladu s právními a správními předpisy, které upravují zaměstnávání státních příslušníků tohoto státu.

2. Na území jiného členského státu požívá zejména stejné přednosti pro přístup k volnému zaměstnání, jakou mají státní příslušníci tohoto státu."

7. Článek 10 odst. 1 tohoto nařízení [4] uvádí k rodinám pracovníků toto:

„1. Právo usadit se společně s pracovníkem, který je státním příslušníkem jednoho členského státu a je zaměstnán na území jiného členského státu, mají bez ohledu na své státní občanství tyto osoby:

a) jeho manžel nebo manželka a jejich potomci mladší 21 let nebo na něm závislí;

b) příbuzní ve vzestupné linii pracovníka a jeho manžela nebo manželky, kteří jsou na nich závislí."

8. Směrnice Rady 68/360/EHS ze dne 15. října 1968 o odstranění omezení pohybu a pobytu pracovníků členských států a jejich rodinných příslušníků uvnitř Společenství [5] stanoví zejména následující:

„Článek 1

1. Členské státy odstraní za podmínek stanovených v této směrnici omezení pohybu a pobytu státních příslušníků členských států a jejich rodinných příslušníků, na které se vztahuje nařízení (EHS) č. 1612/68.

[...]

3 — Úř. věst. L 257, s. 2; Zvl. vyd. 05/01, s. 15.

4 — Článek 10 nařízení č. 1612/68 stejně jako následující článek 11 byl zrušen od dne 30. dubna 2006 směrnicí 2004/38/ES.

5 — Úř. věst. L 257, s. 13; Zvl. vyd. 05/01, s. 27. Tato směrnice byla zrušena od dne 30. dubna 2006 směrnicí 2004/38.

Článek 3

1. Členské státy přijímají na své území osoby uvedené v článku 1 na základě pouhého předložení platného průkazu totožnosti nebo cestovního pasu.

2. Nesmějí vyžadovat žádná vstupní víza ani rovnocenné doklady, s výjimkou od rodinných příslušníků, kteří nemají státní občanství žádného členského státu. Členské státy těmto osobám umožňují, aby potřebná víza získaly.

Článek 4

1. Členské státy přiznávají právo pobytu na svém území osobám uvedeným v článku 1, které mohou předložit doklady uvedené v odstavci 3.

[...]

4. Rodinnému příslušníku, který není státním příslušníkem žádného členského státu, se vydává doklad o pobytu, jenž má stejnou platnost jako doklad vydaný pracovníkovi, na němž je závislý."

9. Článek 1 směrnice Rady 90/364/EHS ze dne 28. června 1990 o právu pobytu [6] stanoví:

„1. Členské státy udělí právo pobytu státním příslušníkům členských států, kterým toto právo nevzniklo na základě jiných ustanovení práva Společenství, a jejich rodinným příslušníkům uvedeným v odstavci 2 za podmínky, že mají pro sebe i pro své rodinné příslušníky uzavřeno zdravotní pojištění vůči všem rizikům v hostitelském členském státě a mají dostatečné finanční prostředky, aby se během svého pobytu nestali zátěží pro sociální pomoc hostitelského členského státu.

[...]

6 — Úř. věst. L 180, s. 26; Zvl. vyd. 20/01, s. 3. I tato směrnice byla zrušena od dne 30. dubna 2006 směrnicí 2004/38.

2. Právo usadit se v jiném členském státě spolu s osobou mající právo pobytu mají bez ohledu na svou státní příslušnost tyto osoby:

a) manžel nebo manželka a jejich vyživovaní potomci;

b) vyživovaní předci osoby mající právo pobytu a předci jeho manžela nebo její manželky."

III – Skutkové okolnosti a předběžné otázky

10. V únoru 2000 se Runaldo Ruben Leonard Eind přestěhoval z Nizozemska, členského státu, jehož je státním příslušníkem, do Spojeného království, kde vykonával zaměstnání a kam jej v prosinci téhož roku následovala dcera R. N. G. Eind (narozená dne 29. dubna 1989) původem přímo ze Surinamu a státní příslušnice téhož státu.

11. Dopisem ze dne 4. června 2001 oznámily britské orgány R. R. L. Eindovi, že má právo na pobyt ve Spojeném království podle nařízení č. 1612/68. Dopisem z téhož dne byla R. N. G. Eind informována o skutečnosti, že i ona má právo pobývat ve Spojeném království jako rodinný příslušník pracovníka Společenství. R. R. L. Eind obdržel povolení k pobytu s platností od 6. června 2001 do 6. června 2006.

12. Dne 17. října 2001 přijeli R. R. L. Eind a jeho dcera do Nizozemska. Dne 9. listopadu 2001 se R. N. G. Eind přihlásila u policejní služby, u níž požádala o povolení k dočasnému pobytu za účelem pobytu v uvedeném státě s otcem.

13. Rozhodnutím ze dne 2. ledna 2002 Staatssecretaris van Justitie (státní tajemník pro spravedlnost) zamítl žádost R. N. G. Eind, přičemž uvedl, že k žádosti nebylo připojeno prozatímní povolení k pobytu a dodal, že jí nemůže být uděleno povolení k pobytu založené na tom, že je rodinnou příslušnicí „státního příslušníka Společenství", a sice, ve smyslu vnitrostátního práva, státního příslušníka členského státu, který má podle Smlouvy o ES právo vstoupit do jiného členského státu a pobývat v něm. Z tohoto posledního hlediska bylo v rozhodnutí uvedeno, že R. R. L. Eind nemůže být nadále považován za „státního příslušníka Společenství", neboť poté, co pobýval v jiném členském státě a vrátil se do Nizozemska, nevykonával v tomto státě žádnou skutečnou a efektivní výdělečnou činnost a nebyl nevýdělečně činným občanem ve smyslu právních předpisů Společenství.

14. R. N. G. Eind podala proti uvedenému rozhodnutí opravný prostředek. Dne 21. května 2002 prohlásil R. R. L. Eind před správní komisí, která byla pověřena projednáváním žádosti R. N. G. Eind, že je příjemcem sociální podpory od data návratu do Nizozemska a že od téhož data z důvodu nemoci nevykonával ani nehledal žádné zaměstnání. Dodal rovněž, že dne 7. května 2002 měl pohovor na Banenmarkt (úřad práce) o perspektivách svého opětovného začlenění na trh práce a že očekává další pohovor.

15. Opravný prostředek, který podala R. N. G. Eind proti rozhodnutí ze dne 2. ledna 2002, byl zamítnut rozhodnutím Staatssecretaris van Justitie ze dne 5. července 2002, v němž bylo mimo jiné uvedeno, že R. R. L. Eind nemůže být považován za nevýdělečně činného ve smyslu právních předpisů Společenství, neboť osobně nemá dostatečné prostředky, avšak má sociální podporu.

16. Nicméně dne 20. října 2004 Rechtbank te 's-Gravenhage (okresní soud v Haagu), s odkazem na rozsudky Soudního dvora Antonissen [7] a Singh [8], zrušil toto druhé rozhodnutí a vrátil věc Minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie k novému přezkoumání opravného prostředku.

7 — Rozsudek ze dne 26. února 1991 (C-292/89, Recueil, s. I-745).

8 — Rozsudek ze dne 7. července 1992 (C-370/90, Recueil, s. I-4265).

17. Posledně uvedené ministerstvo podalo odvolání proti rozsudku Rechtbank te 's-Gravenhage k Raad van State (státní rada Nizozemska), která usnesením ze dne 13. července 2005 (dále jen „předkládací usnesení") přerušila před ní probíhající řízení, aby položila Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„I a) Je-li státní příslušník třetí země považován hostitelským členským státem za rodinného příslušníka pracovníka ve smyslu článku 10 nařízení č. 1612/68 [...] a platnost povolení k pobytu vydaného tímto členským státem ještě neuplynula, má to za následek, že členský stát, jehož státní příslušnost pracovník má, nemůže z tohoto důvodu v případě návratu tohoto pracovníka odepřít tomuto státnímu příslušníku třetí země právo vstupu a pobytu?

b) V případě záporné odpovědi na tuto první otázku, znamená to tedy, že tento členský stát je oprávněn sám rozhodnout, zda jsou v případě vstupu tohoto státního příslušníka třetí země na jeho území splněny podmínky pro vstup a pobyt podle vnitrostátního práva, nebo musí tento členský stát nejprve posoudit, zda tento státní příslušník třetí země jako rodinný příslušník tohoto pracovníka ještě požívá práv plynoucích z práva Společenství?

II Lišila by se odpověď na obě výše uvedené otázky, pokud by tento státní příslušník třetí země neměl před pobytem v hostitelském členském státě právo pobytu na základě vnitrostátního práva v členském státě, jehož státním příslušníkem je pracovník?

III a) Je-li členský stát, jehož je pracovník (referenční osoba) státním příslušníkem, při návratu tohoto pracovníka oprávněn posoudit, zda jsou stále splněny podmínky práva Společenství pro vydání povolení k pobytu jako rodinnému příslušníkovi, požívá státní příslušník třetí země, který je rodinným příslušníkem referenční osoby, která se vrací z hostitelského členského státu do státu, jehož je státním příslušníkem, aby tam hledala práci, práva pobytu v tomto členském státě, a pokud ano, po jakou dobu?

b) Existuje toto právo i tehdy, pokud referenční osoba v tomto členském státě nevykonává žádnou skutečnou a efektivní činnost a nemůže nebo již nemůže být považována za uchazeče o práci podle směrnice 90/364 [...], s ohledem na okolnost, že referenční osoba je z důvodu své nizozemské státní příslušnosti příjemcem sociálních dávek?

IV Jaký význam má pro odpověď na předchozí otázky okolnost, že státní příslušník třetí země je rodinným příslušníkem občana Unie, který využil právo, jež mu náleží podle článku 18 Smlouvy o založení Evropského společenství, a který se vrací do členského státu, jehož je státním příslušníkem?“

IV – Právní analýza

A – *K předběžným otázkám I a II*

18. Předběžné otázky I a II vycházejí z předpokladu, že R. N. G. Eind obdržela ve Spojeném království povolení k pobytu na základě článku 10 nařízení č. 1612/68. Předkládací usnesení v části skutkových okolností uvádí, že dopisem ze dne 4. června 2001 bylo R. N. G. Eind sděleno, že má právo pobývat ve Spojeném království jako rodinný příslušník R. R. L. Einda „na tomtéž základě“, na němž bylo postaveno právo pobytu R. R. L. Einda, neboli „na základě nařízení [č. 1612/68]“ [9].

9 — Předkládací usnesení, bod 2.4.

19. Podstatou předběžné otázky I a) předkládajícího soudu je, zda vlastnictví tohoto povolení, jehož platnost ještě neuplynula, uděluje držiteli, státní příslušnici třetí země, právo vstupu a pobytu v členském státě, jehož státním příslušníkem je její otec, a do něhož se její otec vrátil (dále jen „dotyčný členský stát") poté, co v členském státě, který vydal uvedené povolení (dále jen „hostitelský členský stát"), vykonával zaměstnání.

20. Podstatou předběžné otázky I b) předkládajícího soudu je, zda v případě záporné odpovědi na otázku I a) mají orgány dotyčného členského státu při prověřování žádosti o vstup a pobyt podané státní příslušnicí třetí země ještě před ověřováním, zda tato státní příslušnice třetí země splňuje podmínky stanovené vnitrostátním právem pro vstup a pobyt v uvedeném státě, posoudit, zda tato státní příslušnice třetí země jako rodinný příslušník státního příslušníka tohoto státu, který využil volného pohybu pracovníků, má na základě práva Společenství právo vstupu a pobytu v tomto státě.

21. Pokud jde o předběžnou otázku II, Soudní dvůr má upřesnit, zda je pro účely řešení dvou předcházejících předběžných otázek významná okolnost, že státní příslušnice třetí země před pobytem v hostitelském členském státě neměla v dotyčném členském státě právo pobytu na základě vnitrostátního práva.

22. Rozsah výše uvedených otázek není na základě jejich doslovného znění příliš jasný. To vysvětluje mimořádnou nejednotnost, s níž Komise a jednotlivé vlády, které předložily Soudnímu dvoru svá vyjádření [10], pochopily, zpracovaly a vyřešily tyto otázky. Abychom lépe pochopili jejich rozsah, je nutné zdůraznit, že jak vyplývá z odůvodnění předkládacího usnesení [11], otázky byly položeny předkládajícím soudem proto, aby mohl zaujmout stanovisko k tvrzení zastávanému žalujícím ministerstvem založenému na rozsudku vyneseném Soudním dvorem ve věci Akrich [12].

23. Předkládací soud zdůrazňuje, že z výše uvedeného rozsudku vyplývá, že státní příslušník třetí země mající vazbu na občana Unie, musí legálně pobývat v členském státě, aby se mohl jako rodinný příslušník dovolávat práva vstupu a pobytu v jiném členském státě [13], a uvádí, že podle žalujícího ministerstva R. N. G. Eind, vzhledem k tomu, že před vstupem do Spojeného království nepobývala legálně v Nizozemsku, nemohla získat právo pobytu ve Spojeném království podle článku 10 nařízení č. 1612/68 [14].

10 — Jde o vládu britskou, českou, dánskou, nizozemskou a německou, které předložily písemná vyjádření, a o vládu řeckou, která se zúčastnila pouze ústního jednání.

11 — Viz body 2.7 až 2.9 tohoto usnesení.

12 — Rozsudek ze dne 23. září 2003 (C-109/01, Recueil, s. I-9607).

13 — Předkládací usnesení, bod 2.9.2.

14 — Předkládací usnesení, bod 2.7.

24. Uvedený soud upřesňuje, že „v uvedeném tvrzení je nesporné, že ministerstvo samo není nuceno řídit se rozhodnutím [britských orgánů], podle něhož musí být cizinka považována za rodinného příslušníka státního příslušníka Společenství, neboť před pobytem ve Spojeném království neměla v Nizozemsku právo pobytu založené na vnitrostátním právu, a proto neexistuje žádný legální pobyt ve smyslu rozsudku“ [15].

25. Podle předkládajícího soudu vyvolává tvrzení žalujícího ministerstva „otázku významu, který má být připisován okolnosti, že Spojené království vydalo [R. N. G. Eind] povolení k pobytu ve smyslu článku 10 [nařízení č. 1612/68]“ [16] a konečně znamená, že právo Společenství nebrání tomu, aby dotyčný členský stát samostatně posoudil, zda rodinný příslušník jeho státního příslušníka, který využil volného pohybu pracovníků – jehož rodinný příslušník pobýval v hostitelském členském státě na základě práva Společenství – může mít podle práva Společenství právo vstupu a pobytu i v prvním státě [17].

26. V zásadě, tváří v tvář popření platnosti povolení k pobytu vydaného ve Spojeném království R. N. G. Eind na základě článku 10 nařízení č. 1612/68 ze strany žalujícího ministerstva z hlediska práva Společenství, se předkládající soud předběžnými otázkami I a II táže, zda vydání a trvající platnost uvedeného povolení zavazuje sama o sobě nizozemské orgány, aby umožnily vstup a pobyt R. N. G. Eind na území Nizozemska při návratu jejího otce do vlasti, a to i za předpokladu, že je třeba mít za to, že takové povolení ve světle okolností uvedených v otázce II a v rozsudku Akrich bylo vydáno bez splnění prováděcích podmínek výše uvedeného článku 10.

27. V tomto ohledu je nejprve třeba uvést, že existují pochybnosti o skutečné existenci předpokladu, z něhož vychází předkládající soud, když klade předběžné otázky, tedy z toho, že povolení k pobytu vydané britskými orgány R. N. G. Eind bylo založeno na článku 10 nařízení č. 1612/68.

28. Britská vláda ve svých písemných vyjádřeních uvedla, že R. N. G. Eind obdržela ve Spojeném království povolení k pobytu založené nikoli na článku 10 nařízení č. 1612/68, ale na britském právu, přesněji na Immigration (European Economic Area) Regulations č. 2000/2326 [nařízení ve věci přistěhovalectví (Evropský hospodářský prostor)], jako rodinný příslušník osoby, která splňuje podmínky pro pobyt ve Spojeném království. V týchž písemných vyjádřeních a při ústním

15 — Předkládací usnesení, bod 2.9.3.
16 — Tamtéž.
17 — Tamtéž.

jednání uvedená vláda upřesnila, že k přiznání R. N. G. Eind práva pobytu ve Spojeném království došlo na základě vnitrostátních předpisů, které nevyjadřují povinnost uloženou právem Společenství, ale rozhodovací pravomoc vnitrostátního zákonodárce [18]. Při ústním jednání zástupce britské vlády uvedl, že dopis ze dne 4. června 2001 zaslaný britskými orgány R. N. G. Eind neobsahuje žádný výslovný odkaz na nařízení č. 1612/68, avšak odkazuje na příslušný vnitrostátní právní předpis.

29. Jestliže tyto údaje, které jsou v rozporu s tím, co je uvedeno v předkládacím usnesení, mají být potvrzeny, předběžné otázky I a II budou bezpředmětné. Přísluší nicméně předkládajícímu soudu, aby provedl kompletnější šetření, pokud jde o právní titul, na jehož základě britské orgány udělily R. N. G. Eind povolení k pobytu.

30. V rámci tohoto řízení o předběžných otázkách lze mít za přesvědčivou pouze skutečnost, z níž vyšel předkládající soud, tedy to, že toto povolení k pobytu se zakládalo na článku 10 nařízení č. 1612/68.

31. Zavazovalo tedy takové povolení nizozemské orgány k tomu, aby umožnily R. N. G. Eind vstoupit na území Nizozemska a pobývat tam?

32. Podle mého názoru nemůže být odpověď na takovou otázku záporná.

33. Není to totiž sama existence povolení k pobytu, jehož platnost ještě neuplynula, vydaného hostitelským členským státem státnímu příslušníku třetí země jako rodinnému příslušníku pracovníka Společenství, který se do něj přestěhoval, jež zaručuje tomuto státnímu příslušníku při návratu uvedeného pracovníka Společenství do členského státu, jehož státní příslušnost má, právo vstupu a pobytu s tímto pracovníkem v tomto státě.

34. Jinak řečeno, při návratu pracovníka Společenství do státu, jehož je státním příslušníkem, nejsou orgány tohoto státu povinny udělit povolení k pobytu státnímu

18 — Britská vláda odůvodnila toto upřesnění a uvedla, jak vyplývá z výše uvedeného rozsudku Akrich, že státní příslušník třetí země, který je rodinným příslušníkem pracovníka Společenství vyvozuje z článku 39 ES a článku 10 nařízení č. 1612/68 právo pobytu s tímto pracovníkem v hostitelském členském státě, pouze pokud již pobývá legálně v jiném členském státě Společenství předtím, než se přemístí do prvního státu.

příslušníku třetí země, rodinnému příslušníku tohoto pracovníka, z *pouhého důvodu*, že v hostitelském státě, z něhož se oba přemisťují, získal státní příslušník třetí země povolení k pobytu podle článku 10 nařízení č. 1612/68 a že platnost tohoto povolení ještě neuplynula.

35. Účinnost povolení k pobytu vydaného podle článku 10 nařízení č. 1612/68 je jasně omezena na území členského státu, který jej vydává. Uvedený článek se zabývá právem některých rodinných příslušníků „usadit se společně s pracovníkem, který je státním příslušníkem jednoho členského státu a je zaměstnán na *území jiného členského státu*". Toto právo je odvozeno na základě příbuzenského vztahu z práva pracovníka Společenství přemisťovat se z jednoho členského státu do druhého za účelem „přístupu k zaměstnání" a k „jeho výkon[u] *na území jiného členského státu* v souladu s právními a správními předpisy, které upravují zaměstnávání státních příslušníků tohoto státu" (čl. 1 odst. 1 nařízení č. 1612/68) [19]. Územní povaha povolení k pobytu vydaného za účelem sloučení rodiny odráží tedy územní povahu povolení k pobytu vydaného za účelem přístupu k zaměstnání [20].

36. Povolení k pobytu vydané členským státem platí tedy pro jeho území, nikoli pro území celého Společenství.

37. Krom toho, jak to zdůraznil Soudní dvůr, vydání povolení k pobytu státnímu příslušníku třetí země, který je rodinným příslušníkem státního příslušníka členského státu, musí být považováno nikoli za akt zakládající práva, ale za akt směřující k tomu, aby členský stát konstatoval individuální postavení státního příslušníka třetí země vůči předpisům práva Společenství [21]. Doplnil bych, že toto konstatování se přesněji týká individuálního postavení takové osoby vůči předpisům práva Společenství, pokud jde o pobyt v *členském státě, který přistoupí k takovému konstatování.*

19 — Kurzívou označil generální advokát.

20 — Uvedené územní omezení povolení k pobytu se vyvozuje, přímo nebo nepřímo, i z jiných předpisů Společenství. Například čl. 4 odst. 1 směrnice 68/360 ukládá členským státům, aby přiznaly svým státním příslušníkům a jejich rodinným příslušníkům, pro něž se použije nařízení č. 1612/68, při předložení požadovaných dokladů „právo pobývat *na jejich území*". Článek 11 nařízení č. 1612/68 stanoví právo manžela nebo manželky a dětí státního příslušníka členského státu, který vykonává na území jiného členského státu zaměstnání nebo samostatně výdělečnou činnost „přístupu k jakémukoli zaměstnání *na celém území stejného státu*" (kurziva provedena autorem tohoto stanoviska). Soudní dvůr v rozsudku ze dne 30. března 2006, Mattern a Cikotic, (C-10/05, Sb. rozh. s. I-3145, bod 24) uvedl, jak vyplývá již ze znění uvedeného článku 11, že právo státního příslušníka třetí země, manžela nebo manželky státního příslušníka Společenství, přístupu na trh práce, může být uplatněno pouze v členském státě, v němž státní příslušník Společenství vykonává zaměstnání nebo samostatně výdělečnou činnost.

21 — Rozsudek ze dne 14. dubna 2005, Komise v. Španělsko, (C-157/03, Sb. rozh. s. I-2911, bod 28).

38. Zdá se mi tedy jasné, že členský stát, jehož je pracovník státním příslušníkem, nebude povinen po návratu tohoto pracovníka z hostitelského státu přiznat rodinnému příslušníku pracovníka, který je státním příslušníkem třetí země, právo vstupu a pobytu na vlastním území *na základě pouhé skutečnosti*, že hostitelský stát udělil uvedenému rodinnému příslušníku povolení k pobytu na základě článku 10 nařízení č. 1612/68 [22]. Na druhou stranu žádný právní předpis nebo zásada práva Společenství nestanoví, aby, jakmile je jedním členským státem uznáno na základě uvedeného článku právo na sloučení mezi pracovníkem, který je státním příslušníkem jiného členského státu, a jeho rodinným příslušníkem, který je státním příslušníkem třetí země, na jeho území, muselo být toto právo následně přiznáno jakýmkoli jiným členským státem, v němž se obě osoby chtějí usadit, nezávisle na konkrétních okolnostech a pouze díky tomuto prvnímu přiznání.

39. Orgány členského státu, jehož je pracovník státním příslušníkem, budou spíše oprávněny, ba i povinny, samostatně posoudit, zda má rodinný příslušník pracovníka právo vstupu a pobytu na území uvedeného státu v souvislosti s návratem pracovníka na toto území podle právního řádu Společenství, konkrétně podle článku 10 nařízení č. 1612/68 [23].

40. Bezprostřední použitelnost tohoto nařízení a zásada přednosti práva Společenství před vnitrostátním právem podle mého názoru znamená, že toto posouzení musí nezbytně předcházet ověření existence podmínek, jimž vnitrostátní právní řád mimo oblast působnosti právního předpisu Společenství podřizuje přiznání práva vstupu a pobytu na území dotyčného členského státu. Mám za to, že tím jsem odpověděl na otázku I b), kterou položil předkládající soud pro případ záporné odpovědi na otázku I a).

41. Tato okolnost, připomenutá v otázce II, že státní příslušník třetí země, který je rodinným příslušníkem pracovníka, neměl před pobytem v hostitelském členském státě právo pobytu založené na vnitrostátním právu v členském státě, jehož státním příslušníkem je pracovník, nemůže mít zjevně žádný význam ve smyslu opačném, než jsou závěry, k nimž jsem došel výše v bodech 38–40. Uvedená okolnost by mohla, pokud vůbec, mít význam jako prvek bránící závazné povaze, ve smyslu předpokládaném v otázce I a), povolení k pobytu podle článku 10 nařízení č. 1612/68 vydaného hostitelským členským státem rodinnému příslušníku pracovníka. Již jsem však obecně vyloučil, tedy nehledě na uvedenou okolnost, že by toto povolení samo o sobě zavazovalo členský stát, jehož státním příslušníkem je pracovník, aby při návratu tohoto pracovníka z hostitelského státu přiznal rodinnému příslušníku, který je státním příslušníkem

22 — V tomto smyslu se ve svých písemných vyjádřeních vyjádřila česká a německá vláda.

23 — To znamená, že uvedené orgány mohou ověřovat například to, zda je požadované příbuzenské pouto skutečné.

třetí země, právo vstupu a pobytu na svém území. Pro účely odpovědi na otázky I a) a I b) není tedy důležitá skutečnost, že státní příslušník třetí země, který je rodinným příslušníkem pracovníka, neměl před pobytem v hostitelském členském státě právo pobytu v členském státě, jehož státním příslušníkem je pracovník, založené na vnitrostátním právu.

42. Na základě toho, co bylo uvedeno, vyžadují povaha této okolnosti a vyjádření, která v předkládacím usnesení předcházejí formulaci otázky I a II, zejména odkazy na rozsudek Akrich, další úvahy, jež by mohly rozptýlit pochybnosti, které může mít předkládající soud nad rámec toho, co vyplývá z doslovného znění těchto otázek, pokud jde o relevantnost a o použití zásad vyplývajících z tohoto rozsudku v projednávaném případě.

43. V rozsudku Akrich [24] měl Soudní dvůr za to, poté, co zdůraznil, že „nařízení č. 1612/68 se týká pouze volného pohybu uvnitř Společenství" a že „nestanoví nic pokud jde o existenci práv státního příslušníka třetí země příbuzensky spojeného s občanem Unie týkajících se přístupu na území Společenství", že „aby mohl v situaci, jako je situace ve věci v původním řízení, požívat práv stanovených článkem 10 nařízení č. 1612/68, musí státní příslušník třetí země příbuzensky spojený s občanem Unie legálně pobývat v členském státě v okamžiku, kdy se přemisťuje do jiného členského státu, do něhož občan Unie migruje nebo migroval".

44. Vzhledem k tomu, že k přemístění R. N. G. Eind do Spojeného království došlo přímo ze třetí země, jíž je státní příslušnicí, a nikoli z jiného členského státu Společenství, může nás okamžitě na základě rozsudku Akrich napadnout, že britské orgány neměly R. N. G. Eind vydat povolení k pobytu založené na článku 10 nařízení č. 1612/68 [25].

45. Z tohoto pohledu může být také otázka I a) týkající se závazné povahy tohoto povolení k pobytu pro nizozemské orgány míněna jako otázka, jejíž podstatou je, zda mají nezbytně nizozemské orgány na základě tohoto povolení považovat ze strany R. N. G. Eind v okamžiku, kdy žádala o povolení k pobytu v Nizozemsku, za splněnou podmínku legálního pobytu v členském státě Společenství podle rozsudku Akrich, nebo zda byly, bez ohledu na uvedené povolení, oprávněny považovat uvedenou podmínku za nesplněnou s ohledem na skutečnost, že chyběly předpoklady pro

24 — Výše uvedený rozsudek, body 49 a 50.

25 — Přirozeně za předpokladu, že se dotyčné povolení k pobytu skutečně zakládá na článku 10 nařízení č. 1612/68: viz výše body 27–29.

vydání takového povolení, neboť R. N. G. Eind předtím, než následovala otce do Spojeného království, neměla právo pobytu založené na vnitrostátním právu ani v Nizozemsku, ani v jiném členském státě Společenství.

46. V nedávném rozsudku Jia [26] přitom Soudní dvůr upřesnil rozsah rozsudku Akrich, jehož rozpor zdůraznil generální advokát Geelhoed [27], alespoň zjevný rozpor s jinými rozsudky, jak dřívějšími, tak pozdějšími, v nichž Soudní dvůr prohlásil, že právo vstupu a pobytu státních příslušníků třetích zemí příbuzensky spojených se státními příslušníky členského státu, na území členských států, vyplývá z pouhé rodinné vazby [28]. V rozsudku Jia Soudní dvůr vyloučil, že by uvedená podmínka předchozího legálního pobytu podle rozsudku Akrich měla obecnou platnost [29]. Vysvětlil totiž, že „právo Společenství neukládá s ohledem na výše uvedený rozsudek Akrich členským státům, aby udělení práva pobytu příslušníkovi třetí země, který je rodinným příslušníkem příslušníka Společenství, jenž využil své svobody pohybu, podmínily tím, že tento rodinný příslušník předtím legálně pobýval v jiném členském státě“ [30]. Soudní dvůr měl tedy za to, že taková podmínka je úzce vázána na konkrétní souvislosti, které byly charakteristické pro spor, o němž bylo rozhodnuto v rozsudku Akrich [31], a že není přenosná na případ, v němž není „dotčenému rodinnému příslušníkovi vytýkáno, že by protiprávně pobýval v členském státě ani že by se chtěl neoprávněně vyhnout vnitrostátním právním předpisům v oblasti přistěhovalectví“ [32].

47. Pokud jde o situaci, která je předmětem tohoto řízení o rozhodnutí o předběžné otázce, v němž předkládající soud nepředpokládá žádné nezákonné chování ze strany zúčastněných, je třeba připustit, s ohledem na to, že R. N. G. Eind nepobývala nelegálně v členském státě předtím, než následovala svého otce do Spojeného království, že zásady vyplývající z rozsudku Akrich nebránily britským orgánům vydat výše uvedené osobě povolení k pobytu založené na článku 10 nařízení č. 1612/68 [33].

26 — Rozsudek ze dne 9. ledna 2007, (C-1/05, Sb. rozh. s. I-1).

27 — Stanovisko přednesené dne 27. dubna 2006 ve věci, v níž byl vydán výše uvedený rozsudek Jia, bod 28.

28 — Rozsudky ze dne 25. července 2002, MRAX, (C-459/99, Recueil, s. I-6591, bod 59), a výše uvedený rozsudek Komise v. Španělsko (bod 28).

29 — I Komise a česká vláda v písemných vyjádřeních předložených v rámci tohoto řízení o předběžné otázce před vydáním rozsudku Jia tvrdily, že podmínka předchozího legálního pobytu se obvykle nepoužívá a není v projednávaném případě relevantní. Na jednání se v tomto smyslu vyjádřil zástupce R. N. G. Eind; naproti tomu řecká a německá vláda se vyjádřily v opačném smyslu.

30 — Výše uvedený rozsudek Jia, bod 33.

31 — Jak připomíná předkládající soud v bodě 2.9.1. předkládacího usnesení, tento spor se týká situace, kdy marocká manželka britského státního příslušníka pobývala *nelegálně* ve Spojeném království a byla *vyhoštěna* do Irska, kam následovala manžela, který tam žil a pracoval, dříve, než se oba společně vrátili do Spojeného království, kde uvedený manžel přijal zaměstnání.

32 — Výše uvedený rozsudek Jia, bod 31.

33 — Ve smyslu opačném, než jsem naznačil, se výslovně vyslovila německá vláda ve svém písemném vyjádření předloženém v rámci tohoto řízení, které však předcházelo vydání uvedeného rozsudku Jia.

48. Stejně tak vzhledem k tomu, že R. N. G. Eind předtím, než vstoupila s otcem do Nizozemska, pobývala ve Spojeném království na základě povolení k pobytu platně vydaného britskými orgány, tedy nepobývala nelegálně v členském státě, nebránily uvedené zásady nizozemským orgánům, aby jí přiznaly právo vstupu a pobytu v Nizozemsku podle právního řádu Společenství [34].

49. Tím spíše skutečnost, že R. N. G. Eind před pobytem ve Spojeném království neměla právo pobytu v Nizozemsku na základě práva Společenství ani na základě vnitrostátního práva, nemůže představovat platný důvod pro zamítnutí povolení k pobytu v Nizozemsku založeného na článku 10 nařízení č. 1612/68 nebo na jiných případně relevantních předpisech práva Společenství.

50. Navrhuji tedy, aby Soudní dvůr odpověděl na předběžné otázky I a II předkládajícího soudu následujícím způsobem:

„I a) Skutečnost, že státní příslušník třetí země byl hostitelským členským státem považován za rodinného příslušníka pracovníka ve smyslu článku 10 nařízení č. 1612/68 a z toho důvodu obdržel od tohoto státu povolení k pobytu na základě tohoto článku, nezavazuje sama o sobě členský stát, jehož státní příslušnost má pracovník, přiznat uvedenému státnímu příslušníku třetí země právo vstupu a pobytu na jeho území při návratu pracovníka do vlasti, i když platnost tohoto povolení ještě neuplynula.

b) Členský stát, jehož je pracovník státním příslušníkem, je povinen posoudit, zda státní příslušník třetí země, který je rodinným příslušníkem pracovníka, má při návratu pracovníka do vlasti právo vstupu a pobytu na území uvedeného státu na základě právního řádu Společenství, dříve než ověří, zda takové právo může nebo nemůže být tomuto státnímu příslušníku přiznáno na základě vnitrostátního právního řádu mimo oblast působnosti právních předpisů Společenství.

II Pro účely odpovědi na otázky I a) a I b) není relevantní okolnost, že tento státní příslušník třetí země před pobytem v hostitelském členském státě neměl právo pobytu na základě vnitrostátního

34 — Ostatně, i kdybychom chtěli mít za to, že na rozdíl od toho, co upřesnil Soudní dvůr v rozsudku Jia, je podmínka předchozího legálního pobytu v členském státě podle rozsudku Akrich obecně používána – s tím důsledkem, že britské orgány neměly vydat R. N. G. Eind povolení k pobytu na základě článku 10 nařízení č. 1612/68 –, domnívám se, že pobyt R. N. G. Eind ve Spojeném království nemůže být kvalifikován jako nelegální, neboť byl výslovně povolen britskými orgány, i když při neexistenci předpokladů.

práva v členském státě, jehož státní příslušnost má pracovník. Tato okolnost nebrání vydání povolení k pobytu založeného na právu Společenství posledně jmenovaným státem státnímu příslušníku třetí země."

52. Podstatou otázky III a) předkládajícího soudu je, zda má být takové právo přiznáno – a pokud ano, do kdy – v případě, v němž je možno mít za to, že pracovník se vrátil do členského státu, jehož je státním příslušníkem, aby v něm hledal zaměstnání.

B – *K předběžným otázkám III a IV*

53. Podstatou otázky III b) předkládajícího soudu je, zda dotyčné právo může existovat na základě článku 1 směrnice 90/364, a přestože pracovník pobírá sociální podporu v dotyčném členském státě na základě své státní příslušnosti, i za předpokladu, že po svém návratu do vlasti nenašel zaměstnání a nemůže být dále považován za uchazeče o práci.

1. Úvodní úvahy

54. Podstatou otázky IV je, zda může být pro uznání výše uvedeného práva významná skutečnost, že se jedná o rodinného příslušníka občana Unie, který využil práva na volný pohyb a pobyt podle článku 18 ES a který se vrací do členského státu, jehož je státním příslušníkem.

51. Otázky, které vznesl předkládající soud v rámci předběžných otázek III a IV, jsou položeny pro případ, že je třeba se domnívat, a podle mého názoru se musíme domnívat, že orgány členského státu, jehož státním příslušníkem je pracovník, byly oprávněny posoudit, zda státní příslušník třetí země, který je rodinným příslušníkem pracovníka, má při návratu pracovníka do vlasti právo pobytu na území uvedeného státu na základě právního řádu Společenství. Uvedené otázky mají prověřit, zda existují podmínky pro přiznání takového práva osobě, která je v situaci R. N. G. Eind.

55. Než přejdeme k podstatě těchto otázek, uvádím, že právo pobytu udělené právem Společenství rodinným příslušníkům osoby, která využívá volný pohyb osob, směřuje k odstranění překážky, kterou představuje

pro výkon uvedené svobody ze strany této osoby nemožnost, aby ji doprovázeli rodinní příslušníci nebo ji následovali do hostitelského členského státu, a z toho vyplývající újma pro rodinný život. Totéž právo v pozitivním smyslu směřuje k tomu, aby se uvedená osoba lépe začlenila do hostitelského členského státu, neboť tak podporuje výkon této svobody.

56. V tomto smyslu uvádí pátý bod odůvodnění nařízení č. 1612/68, že „za tím účelem, *aby právo volného pohybu mohlo být vykonáváno za objektivních podmínek svobody a důstojnosti*, musí být [...] [rovněž] odstraněny překážky mobility pracovníků, zejména pokud jde o právo pracovníka, aby jej doprovázela jeho rodina, a podmínky začlenění této rodiny do prostředí hostitelské země“ [35]. Samotný Soudní dvůr uvedl, že „účel nařízení č. 1612/68, tedy volný pohyb pracovníků, vyžaduje pro to, aby byl zaručen při respektování svobody a důstojnosti, optimální podmínky začlenění rodiny pracovníka Společenství do prostředí hostitelského členského státu“ [36]. Pátý bod odůvodnění směrnice 90/364 uvádí, že „výkon práva pobytu je fakticky možný pouze tehdy, je-li uděleno také rodinným příslušníkům“.

57. Právo na sloučení rodiny zajištěné právem Společenství v rámci použití předpisů Smlouvy o ES o volném pohybu osob v rámci Společenství tedy směřuje k zaručení skutečného výkonu této svobody [37] a předpokládá, že k tomu dojde v takové situaci, kdy je možno si říci, že tato svoboda byla vykonána.

2. K otázce III a): právo pobytu rodinného příslušníka na základě předpisů o volném pohybu pracovníků

58. Vzhledem k tomu, že odkazuje na návrat „pracovníka“ do vlasti a na to, že tento

35 — Kurziva provedena autorem tohoto stanoviska. Analogicky, pátý bod odůvodnění směrnice 2004/38 dnes uvádí, že „*[m]á-li být právo všech občanů Unie svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států vykonáváno v objektivně existujících podmínkách svobody a důstojnosti*, je třeba je zaručit také jejich rodinným příslušníkům bez ohledu na jejich státní příslušnost“ (kurziva provedena autorem tohoto stanoviska).

36 — Rozsudky ze dne 13. listopadu 1990, Di Leo (C-308/89, Recueil, s. I-4185, bod 13), a ze dne 17. září 2002, Baumbast a R (C-413/99, Recueil, s. I-7091, bod 50).

37 — Tatáž směrnice 2004/38 tuto instrumentální koncepci práva na sloučení rodiny občana Unie – jak vyplývá z jejího čl. 3 odst. 1, podle něhož „[t]ato směrnice se vztahuje na všechny občany Unie, kteří se stěhují do jiného členského státu, než jehož jsou státními příslušníky, nebo v takovém členském státě pobývají, a na jejich rodinné příslušníky ve smyslu čl. 2 bodu 2, kteří je doprovázejí nebo následují“ –, a proto je sloučení rodiny občanů Unie, kteří nevykonávají právo volného pohybu, nadále upraveno vnitrostátním právem. V tomto smyslu Urbano De Sousa C., „Le droit des membres de la famille du citoyen de l'Union européenne de circuler et de séjourner sur le territoire des États membres, dans la directive 2004/38/ES“, v J. Y. Carlier – E. Guild (péčí), *L'avenir de la libre circulation des personnes dans l'U.E.*, Bruylant, Bruxelles, 2006, s. 103, zejména s. 124 a 125. Viz rovněž stanovisko generální advokátky Stix-Hackl ze dne 13. září 2001 ve věci, ve které byl vydán výše uvedený rozsudek MRAX, bod 30.

pracovník hledá „zaměstnání“, zabývá se otázka III a) možností přiznat státnímu příslušníku třetí země, který je rodinným příslušníkem pracovníka vracejícího se do státu původu, právo pobytu na území tohoto státu (dále také „právo na sloučení rodiny“) na základě právního předpisu Společenství o volném pohybu pracovníků.

59. V rámci tohoto předpisu je to článek 10 nařízení č. 1612/68, který stanoví a upravuje právo na sloučení rodiny. Proto je třeba se především ptát, zda v projednávaném případě existují podmínky k použití tohoto článku, neboť je nesporné, že R. R. L. Eind se nevrátil do Nizozemska proto, aby odpověděl na skutečnou pracovní nabídku, a ve výše uvedeném státě nevykonával žádné zaměstnání v období ode dne svého návratu (dne 17. října 2001) do dne, kdy bylo rozhodnuto o zamítnutí odporu podaného jeho dcerou proti zamítnutí povolení k pobytu, o nějž žádala (dne 5. července 2002), avšak je možno mít za to, jak předpokládá předkládací usnesení, že „se vrátil do členského státu, jehož je státním příslušníkem, aby zde hledal zaměstnání“ [38].

38 — Předkládací usnesení, bod 2.10.2.

a) Podmínky pro použití článku 10 nařízení č. 1612/68

60. Existence práva na sloučení rodiny ve smyslu článku 10 nařízení č. 1612/68 předpokládá, jak správně uvedla Komise ve svých písemných vyjádřeních, kromě kvalifikovaného příbuzenského pouta se státním příslušníkem Společenství, že tento státní příslušník Společenství může být kvalifikován jako pracovník ve smyslu článku 39 ES a článku 1 tohoto nařízení.

61. V důsledku toho musí být pro přiznání R. N. G. Eind práva pobytu v Nizozemsku s otcem po jeho návratu ze Spojeného království podle článku 10 nařízení č. 1612/68 možno uznat, že R. R. L. Eind je po návratu do vlasti pracovníkem ve smyslu článku 39 ES a článku 1 tohoto nařízení, který má právo pobytu v Nizozemsku z *tohoto titulu*.

62. Především je třeba položit si otázku, zda uznání tohoto postavení R. R. L. Einda brání okolnost, že je státním příslušníkem Nizozemska. Klademe si tedy otázku použití výše uvedených ustanovení na postavení pracovníka, který se vrací do členského státu, jehož je státním příslušníkem, a má v úmyslu v něm pobývat.

63. Článek 1 nařízení č. 1612/68 tak, jak je formulován, se vztahuje k právu každého státního příslušníka členského státu na přístup k zaměstnání a na jeho výkon „na území *jiného* členského státu“ [39] (právo, které samozřejmě zahrnuje i právo pobytu v tomto státě), což může vyvolat dojem, že uvedený článek nepřiznává obdobné právo s odkazem na území členského státu, jehož je dotčená osoba státním příslušníkem.

64. Podobně, doslovné znění článku 10 nařízení č. 1612/68 může vyvolat dojem, že tento článek uděluje určitým rodinným příslušníkům pracovníka právo pobytu v jiném členském státě, než je stát, jehož státní příslušnost pracovník má.

65. Z jiného pohledu pak totéž doslovné znění článků 1 a 10 výše uvedeného nařízení může vyvolat dojem, že právo pobytu v členském státě, jímž se uvedené články zabývají, přísluší dotyčné osobě a jejím rodinným příslušníkům za podmínky, že tato osoba je „zaměstnána“ v tomto státě.

66. Analýza judikatury Soudního dvora však ukazuje, že dosah těchto článků velmi přesahuje dojem, jenž může vyvolávat jejich doslovné znění.

i) Je možné se dovolávat článků 1 a 10 nařízení č. 1612/68 za účelem domáhat se práva pobytu v členském státě, jehož státním příslušníkem je dotyčná osoba?

67. Podle mého názoru se může dotyčná osoba dovolávat ustanovení nařízení č. 1612/68 za předpokladu, že je „pracovníkem“ ve smyslu tohoto nařízení, a to i vůči členskému státu, jehož je státním příslušníkem, aby měl on i jeho rodinní příslušníci zaručeno právo pobytu na území tohoto státu za podmínek přinejmenším rovnocenných podmínkám, které mu zaručuje právo Společenství na území jiného členského státu [40].

68. V první řadě žádné z ustanovení článku 39 ES – na jejichž základě jsou vykládána ustanovení nařízení č. 1612/68 přijatá v souladu s článkem 49 EHS (nyní článkem 40 ES), aby upřesnila tato ustanovení [41] – neomezuje rozsah volného pohybu

39 — Kurziva provedena autorem tohoto stanoviska.

40 — V zásadě téhož názoru je i česká vláda a Komise.

41 — Viz rozsudek ze dne 18. května 1989, Komise v. Německo (249/86, Recueil, s. 1263, bod 8).

pracovníků na území členských států, jejichž státním příslušníkem pracovník není [42].

69. V druhé řadě, podle judikatury Soudního dvora, nemohou-li být ustanovení Smlouvy v oblasti volného pohybu osob a akty provádějící tato ustanovení použity na činnosti, které nemají žádnou souvislost se situacemi, kterými se zabývá právo Společenství a jejichž všechny součásti spadají do jednoho členského státu, je přesto pravda, že dotyčná ustanovení se použijí na jakéhokoli státního příslušníka Společenství, bez ohledu na místo jeho původu a jeho státní příslušnost, který využil práva na volný pohyb pracovníků a vykonával zaměstnání v jiném členském státě. Z toho důvodu měl Soudní dvůr za to, že článek 39 ES a článek 7 nařízení č. 1612/68 [43] může být pracovníkem uplatněn i vůči členskému státu, jehož je pracovník státním příslušníkem, jestliže pobýval a vykonával zaměstnání v jiném členském státě [44].

70. Konkrétně, i když v zásadě státní příslušník členského státu vstoupí na území tohoto státu a pobývá v něm na základě práv vyplývajících z jeho státní příslušnosti, nikoli práv udělených mu právem Společenství, nebrání to tomu, aby v případě, že se uvedený státní příslušník odebere na území jiného členského státu, aby tam vykonával zaměstnání ve smyslu článku 39 ES, a vrátí se a usadí se na území členského státu, jehož státní příslušnost má, aby zde vykonával zaměstnání nebo samostatně výdělečnou činnost, mu bylo zaručeno právo vstupu a pobytu v tomto posledně jmenovaném státě i na základě článku 39 ES a 43 ES. Jak Soudní dvůr uvedl v rozsudku Singh, „státní příslušník členského státu by mohl být odrazován od opuštění svého státu původu, aby vykonával zaměstnání nebo samostatně výdělečnou činnost ve smyslu Smlouvy o EHS na území jiného členského státu, pokud by nemohl po návratu do členského státu, jehož je státním příslušníkem, aby vykonával zaměstnání nebo samostatně výdělečnou činnost, využívat možností vyplývajících ze vstupu a pobytu odpovídajících přinejmenším možnostem, jež může podle Smlouvy o ES využívat na území jiného členského státu“ [45].

71. Tyto úvahy přivedly mimo jiné Soudní dvůr v rozsudku Singh k závěru, že manžel nebo manželka státního příslušníka Společenství, který využil práv pohybu a usazení podle článku 48 a 52 Smlouvy o EHS (nyní článku 39 ES a 43 ES), „musí mít, jestliže se

42 — Článek 39 odst. 1 ES zajišťuje „volný pohyb pracovníků *ve Společenství*“. Článek 39 odst. 3 se odvolává v písm. b) na právo „pohybovat se za tím účelem volně *na území členských států*“, v písm. c) má právo „pobývat *v některém z členských států*“ a v písm. d) na právo „zůstat *na území členského státu* po skončení zaměstnání“ (kurziva provedena autorem tohoto stanoviska).

43 — Článek 7 nařízení č. 1612/68 zakotvuje právo pracovníka, který je státním příslušníkem členského státu, na rovné zacházení ve vztahu k tuzemským pracovníkům na území jiných členských států, pokud jde o podmínky zaměstnávání a pracovní podmínky.

44 — Rozsudek ze dne 26. ledna 1999, Terhoeve (C-18/95, Recueil s. I-345, body 26–29, a zde uvedená judikatura).

45 — Výše uvedený rozsudek Singh, bod 19.

jeho manžel (nebo jeho manželka) vrátí do státu původu, přinejmenším tatáž práva vstupu a pobytu, která mu na základě práva Společenství náleží, pokud se jeho manžel (nebo jeho manželka) rozhodne vstoupit do jiného členského státu a pobývat v něm“ [46].

72. V důsledku toho skutečnost, že R. R. L. Eind je státním příslušníkem Nizozemska, a že tedy může využívat práva pobytu v tomto státě na základě vnitrostátního práva, nečiní *sama o sobě* z jeho návratu do vlasti situaci čistě interní, která jako taková nepodléhá použití právních předpisů Společenství. Je třeba naopak ověřit pro účely použití článku 10 nařízení č. 1612 v projednávaném případě, zda i tento návrat do vlasti představuje akt výkonu volného pohybu pracovníků zaručeného článkem 39 ES a výše uvedeným nařízením.

ii) Je možné se dovolávat článků 1 a 10 nařízení č. 1612/68, i když dotyčná osoba není zaměstnána v členském státě, v němž se požaduje právo pobytu?

73. Podle judikatury Soudního dvora má pojem „pracovník“ ve smyslu článku 39 ES a nařízení č. 1612/68 rozsah pro celé Společenství a nesmí být vykládán restriktivně. Za „pracovníka“ musí být považována každá osoba, která vykonává skutečnou a efektivní činnost, s výjimkou činností tak omezených, že je lze pokládat za čistě okrajové a doplňkové. Charakteristika pracovněprávního vztahu je podle této judikatury dána okolností, že osoba vykonává po určité období ve prospěch jiné osoby a pod jejím vedením práci, za níž dostává odměnu [47].

74. Uvedený pojem nicméně zahrnuje nejen ty osoby, které se přemisťují do jiného členského státu, aby odpověděly na skutečnou pracovní nabídku, ale i ty, kdo tak činí, aby v něm hledali zaměstnání [48].

75. Jak vhodně připomíná předkládající soud [49], v rozsudku Antonissen měl totiž Soudní dvůr za to, že „čl. 48 odst. 3 [Smlouvy o ES (nyní čl. 39 odst. 3 ES)] musí být vykládán v tom smyslu, že uvádí, nikoli vyčerpávajícím způsobem, některá práva, jimž se těší státní příslušníci členských států v oblasti volného pohybu pracovníků“ a že „tato svoboda znamená zároveň právo stát-

46 — Tamtéž, bod 23.

47 — Rozsudek ze dne 23. března 2004, Collins (C-138/02, Recueil s. I-2703, bod 26, a zde uvedená judikatura).

48 — V tomto smyslu výslovně rozsudek ze dne 12. ledna 1998, Martínez Sala (C-85/96, Recueil, s. I-2691, bod 32), podle kterého v rámci článku 39 ES a nařízení č. 1612/68 „osoba, která skutečně hledá práci, musí být považována za pracovníka“.

49 — Předkládací usnesení, bod 2.10.1.

ních příslušníků členských států volně se pohybovat po území jiných členských států a pobývat tam *za účelem hledání práce*". Soudní dvůr zdůraznil, že „tento výklad Smlouvy ostatně odpovídá výkladu zákonodárce Společenství, jak ukazují ustanovení přijatá k provádění zásady volného pohybu, zejména článek 1 a 5 nařízení [č. 1612/68], ustanovení, která zahrnují právo státních příslušníků Společenství přemisťovat se z *důvodu hledání práce* do jiného členského státu, a následně právo v něm pobývat" [50].

76. Může-li se tedy státní příslušník Společenství dovolávat článku 39 ES a článku 1 nařízení č. 1612/68 a požadovat tak právo přemisťovat se do jiného členského státu a pobývat v něm, dokonce i v členském státě, jehož je státním příslušníkem, aby v něm hledal zaměstnání, zbývá prověřit, zda se jeho rodinní příslušníci spadající do kategorií podle článku 10 tohoto nařízení mohou dovolávat posledně jmenovaného ustanovení, a domáhat se tak práva pobývat s ním v hostitelském členském státě.

77. V záporném smyslu se v tomto ohledu vyslovila dánská vláda ve svém písemném vyjádření. Uvedená vláda tvrdí, že státní příslušník Společenství, který se přemístí do jiného členského státu nebo se vrátí do vlastního státu původu, aby zde hledal zaměstnání, tak vykonává volný pohyb pracovníků, ale nemůže se svými rodinnými příslušníky využívat článku 10 nařízení č. 1612/68. Uvádí, že tento článek je vložen do hlavy II první části tohoto nařízení a že, jak Soudní dvůr upřesnil v rozsudku Collins [51], v rámci této hlavy označuje termín „pracovník" pouze osobu skutečně zaměstnanou.

78. Je sice pravda, že v rozsudku Collins měl Soudní dvůr za to, že „pojem ‚pracovník' není v nařízení č. 1612/68 používán jednotně" a že „jestliže v hlavě II první části uvedeného nařízení se tento termín týká pouze osob, které již vstoupily na trh práce, v jiných částech téhož nařízení je pojem ‚pracovník' používán v širším významu" [52]. Navíc dotyčná hlava II se týká „Výkonu zaměstnání [...]", a zdá se tedy, že použití příslušných předpisů předpokládá, že k „přístupu k zaměstnání", který je jinak předmětem právní úpravy v předcházející hlavě I, již došlo [53].

50 — Výše uvedený rozsudek Antonissen, body 13 a 14 (kurziva provedena autorem tohoto stanoviska). Viz rovněž rozsudky ze dne 26. května 1993, Tsiotras (C-171/91, Recueil, s. I-2925, bod 8); ze dne 20. ledna 1997, Komise v. Belgie (C-344/95, Recueil, s. I-1035, bod 15), a výše uvedený rozsudek Collins, bod 36.

51 — Výše uvedený, bod 32.

52 — Tamtéž.

53 — Viz stanovisko generálního advokáta Darmona přednesené dne 8. listopadu 1990 ve věci, v níž byl vydán výše uvedený rozsudek Antonissen (bod 7).

79. Podle mého názoru je nicméně třeba toto konstatování Soudního dvora uvést do souvislostí a zmírnit.

80. Jednak je zasazeno do kontextu úvah směřujících zejména k vyloučení toho, aby státní příslušník členského státu, který se přemístí, aby hledal zaměstnání v jiném členském státě, mohl využívat na základě čl. 7 odst. 2 nařízení č. 1612/68 tytéž sociální a daňové výhody jako vnitrostátní pracovníci (v projednávaném případě se jednalo o náhradu škod uchazečům o práci). Rozsudek Collins se v žádném případě netýká rodinných příslušníků, kteří doprovázejí v hostitelském členském státě státního příslušníka Společenství, který zde hledá zaměstnání, nebo jej následují.

81. Krom toho uvádím, že čl. 7 odst. 4 nařízení č. 1612/68, který je rovněž vložen do výše uvedené hlavy II, zakotvuje právní neplatnost, jestliže stanoví nebo povoluje diskriminační podmínky vůči pracovníkům, kteří jsou státními příslušníky jiných členských států, doložek kolektivních nebo individuálních smluv nebo jiných kolektivních úprav týkajících se mimo jiné „přístupu k zaměstnání". To ukazuje, že ve skutečnosti není hlavě II problematika přístupu k zaměstnání cizí a že rozlišení, pokud jde o předmět hlavy I a hlavy II není tak přísné, jak by se na první pohled mohlo zdát.

82. Soudní dvůr již uvedl, že článek 10 nařízení č. 1612/68 musí být vykládán „v závislosti na systému a účelu tohoto nařízení" [54]. Posledně uvedené ustanovení spadá do rámce různých právních předpisů určených k usnadnění sledování cíle článku 39 ES, a musí tedy mimo jiné pracovníku umožňovat, aby se mohl svobodně přemisťovat po území členských států a pobývat tam za účelem hledání zaměstnání. Podle Soudního dvora „vyplývá ze souboru právních předpisů, že za účelem zjednodušení pohybu rodinných příslušníků pracovníků vzala Rada na prvním místě v úvahu význam, který má pro pracovníka z lidského hlediska shromáždění rodiny po jeho boku, tedy význam, který má ze všech hledisek začlenění pracovníka a rodiny do hostitelského členského státu, aniž by existoval rozdíl v zacházení ve srovnání s vnitrostátními státními příslušníky" [55]. Soudní dvůr rovněž naznačil, že s ohledem na souvislosti a sledovaný cíl nemůže být článek 10 nařízení č. 1612/68 vykládán restriktivně [56].

83. Obecněji Soudní dvůr uvedl, že z nařízení a směrnic Rady týkajících se volného pohybu pracovníků vykonávajících zaměstnání a samostatně výdělečnou činnost

54 — Výše uvedený rozsudek Komise v. Německo, bod 11.

55 — Tamtéž.

56 — Rozsudek ze dne 13. února 1985, Diatta (267/83, Recueil, s. 567, bod 17).

ve Společenství zejména vyplývá, že zákonodárce Společenství uznal význam záruky ochrany rodinného života státních příslušníků členských států s cílem odstranit překážky výkonu základních svobod uvedených ve Smlouvě [57].

84. Je tedy třeba uznat, že nemožnost, aby rodinní příslušníci osoby, která vykonává právo přemístit se do jiného členského státu a pobývat v něm za účelem hledání zaměstnání, doprovázeli svého manžela nebo manželku na území tohoto státu nebo ho sem následovali, může ohrozit užitečný účinek tohoto práva. Není obtížné představit si situace, v nichž bez přiznání práva rodinných příslušníků doprovázet dotyčnou osobu do hostitelského státu nebo ji tam následovat, nebude volný pohyb za účelem hledání zaměstnání ve skutečnosti vykonáván (např. státní příslušník, který sám vychovává nezletilé dítě). Je třeba mít na mysli, že pobyt v jiném členském státě za účelem hledání zaměstnání může legálně trvat nezanedbatelně dlouhé období (viz k této problematice body 109–115 níže).

85. Krom toho je třeba mít na mysli nutnost vzít v úvahu, při výkladu ustanovení nařízení Společenství, předpisy v oblasti dodržování obecných zásad práva Společenství, a zejména základních práv [58]. V projednávaném případě je významné právo týkající se respektování rodinného života chráněné jak ve smyslu článku 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, podepsané v Římě dne 4. listopadu 1950 (dále jen „EÚLP"), tak pokud jde o nezletilé děti, ve smyslu Úmluvy o právech dítěte, přijaté v New Yorku dne 20. listopadu 1989.

86. Jednak již Soudní dvůr výslovně potvrdil, že právo na respektování rodinného života ve smyslu článku 8 EÚLP je součástí základních práv, která, podle ustálené judikatury potvrzené mimo jiné v preambuli Jednotného evropského aktu a v čl. 6 odst. 2 EU, jsou chráněna v právním řádu Společenství [59], a uvedl, že i když EÚLP nezaručuje cizinci žádné právo vstupu nebo pobytu na území určitého státu, vyhoštění osoby ze státu, v němž žijí její příbuzní, může představovat zasahování do práva na respektování rodinného života, jak je chráněno čl. 8 odst. 1 EÚLP [60].

57 — Rozsudky ze dne 11. července 2002, Carpenter (C-60/00, Recueil, s. I-6279, bod 38), výše uvedený rozsudek MRAX, bod 53, a výše uvedený rozsudek Komise v. Španělsko, bod 26.

58 — Mimo jiné rozsudek ze dne 16. července 1992, Asociación española de banca privada a další, (C-67/91, Recueil, s. I-4785, bod 30).

59 — Výše uvedený rozsudek Komise v. Německo, bod 10; výše uvedený rozsudek Carpenter, bod 41; výše uvedený rozsudek Akrich, bod 58, a rozsudek ze dne 27. června 2006, Parlament v. Rada (C-540/03, Recueil, s. I-5769, bod 52). Právo na respektování rodinného života je rovněž zmíněno v článku 7 Listiny základních práv Evropské unie vyhlášené v Nice dne 7. prosince 2000 (dále jen „Listina").

60 — Výše uvedené rozsudky Carpenter, bod 42; Akrich, bod 59, a Parlament v. Rada, bod 53.

87. Soudní dvůr rovněž zdůraznil nezbytnost vykládat nařízení č. 1612/68 ve světle požadavku na respektování rodinného života uvedeného v článku 8 EÚLP [61].

88. Krom toho Soudní dvůr v rozsudku Parlament v. Rada uznal, že Úmluva o právech dítěte je závazná pro každý jednotlivý členský stát a patří mezi mezinárodní nástroje týkající se ochrany základních práv, které bere v úvahu při používání obecných zásad práva Společenství [62]. V tomto ohledu Soudní dvůr konstatoval, že uvedená úmluva „uznává rovněž zásadu respektování rodinného života" a „je založena na uznání, vyjádřeném v šestém bodě odůvodnění, že v zájmu plného a harmonického rozvoje osobnosti musí dítě vyrůstat v rodinném prostředí" [63].

89. Článek 9 odst. 1 této úmluvy v tomto smyslu stanoví, že státy, které jsou smluvními stranami úmluvy, zajistí, aby dítě nemohlo být odděleno od svých rodičů proti jejich vůli; z této povinnosti vyplývá, ve znění následujícího čl. 10 odst. 1, že žádost dítěte nebo jeho rodičů o vstup na území státu, který je smluvní stranou úmluvy, nebo o jeho opuštění za účelem sloučení rodiny, má být posuzována státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, pozitivním, humánním a urychleným způsobem [64].

90. Souhrn uvedených výkladových prvků mě přivádí k závěru v tom smyslu, že bez ohledu na formulaci (protože se odvolává na rodinné příslušníky „pracovníka, který je státním příslušníkem jednoho členského státu a *je zaměstnán* na území jiného členského státu" [65]) a na jeho umístění do hlavy II první části nařízení č. 1612/68 zakládá článek 10 tohoto nařízení právo na sloučení rodiny v hostitelském členském státě nejen v případě státního příslušníka Společenství, který se sem přemístil, aby odpověděl na skutečnou pracovní nabídku, ale i v případě státního příslušníka Společenství, který se sem přemístil z důvodu hledání zaměstnání.

91. Podpůrně, za předpokladu, že je třeba mít za to, že není možné potvrdit existenci práva na sloučení rodiny i ve druhém případě prostřednictvím extenzivního výkladu výše uvedeného článku 10, jsem toho názoru, že je možné tak učinit prostřednictvím analogic-

61 — Výše uvedené rozsudky Komise v. Německo, bod 10, a Baumbast a R, bod 72.

62 — Výše uvedený rozsudek Parlament v. Rada, bod 37.

63 — Tamtéž, bod 57.

64 — Tamtéž. Listina zakotvuje v čl. 24 odst. 2 povinnost veřejnoprávních a soukromoprávních orgánů považovat ve všech aktech týkajících se dětí za prvořadý vyšší zájem dítěte, a v čl. 24 odst. 3 právo každého dítěte udržovat pravidelné osobní vztahy a přímé kontakty s oběma rodiči.

65 — Kurziva provedena autorem tohoto stanoviska.

kého použití téhož ustanovení, jehož myšlenka je dokonale slučitelná s rozšířením řešení stanoveného ustanovením pro případ výkonu povolání i na případ hledání zaměstnání.

92. Pouze podpůrně ještě uvádím, že dotyčné právo může být nicméně vyvozeno, na základě zásady užitečného účinku, z týchž ustanovení – tedy článku 39 ES a článku 1 nařízení č. 1612/68 – která přiznávají státním příslušníkům Společenství právo přemisťovat se a pobývat v členském státě za účelem hledání zaměstnání [66]. Judikatura Soudního dvora k problematice volného pohybu osob nabízí analogické příklady práv pobytu přiznaných rodinným příslušníkům, přestože neexistuje žádné konkrétní ustanovení, které by tato práva zakládalo na základě zásady užitečného účinku práv pobytu přiznaných manželovi nebo manželce [67].

66 — Odvolání na analogické použití článku 10 nařízení č. 1612/68 se mi zdá vhodnější než pouhé odvolání na zásadu užitečného účinku článku 39 ES a článku 1 nařízení č. 1612/68 vzhledem ke specifické povaze prvního ustanovení a skutečnosti, že jasně vymezuje okruh rodinných příslušníků, kterým uděluje právo pobytu v hostitelském členském státě.

67 — V rozsudku ze dne 19. října 2004, Zhu a Chen (C-200/02, Sb. rozh. s. I-9925, body 45–46) Soudní dvůr vyvodil právo pobytu ve Spojeném království paní Chen, čínské státní příslušnice a matky Catherine, irské státní příslušnice, nikoli z konkrétního ustanovení práva Společenství týkajícího se sloučení rodiny, ale na základě zásady užitečného účinku ustanovení (článek 18 ES a čl. 1 odst. 1 směrnice 90/364), která udělovala dceři právo pobytu v tomto členském státě. Analogická operaci učinil Soudní dvůr ve výše uvedeném rozsudku Baumbast a R., body 73–75, kde vyvodil na základě zásady užitečného účinku z práva pobytu syna podle článku 12 nařízení č. 1612/68 v hostitelském členském státě za účelem navštěvovat tam kurzy obecného vzdělávání právo pěstounského rodiče, bez ohledu na jeho národnost, pobývat se synem, bez ohledu na skutečnost, že manželství mezi rodiči bylo *mezitím* rozvázáno a že rodič, který je občanem Evropské unie, nebyl již migrujícím pracovníkem v hostitelském členském státě.

93. Z výše uvedených úvah vyplývá, že na první část otázky III a) je sice možno odpovědět, že státní příslušník třetí země, který je rodinným příslušníkem pracovníka, jenž se vrací z hostitelského členského státu do státu, jehož je státním příslušníkem, aby v něm hledal zaměstnání, má právo pobývat v tomto posledně jmenovaném státě.

94. Než budeme přezkoumávat druhou část otázky III a), která má upřesnit období, po něž náleží uvedené právo, zdá se mi nicméně nutné objasnit velmi důležitý bod, který předkládající soud nevzal v úvahu při formulování předběžných otázek [68].

iii) Existuje právo na sloučení rodiny podle článku 10 nařízení č. 1612/68 i v případě, že se pracovník nevrací do vlasti, aby tam vykonával nebo hledal zaměstnání?

95. Jak v zásadě tvrdí Komise, státní příslušník členského státu, který využil volný

68 — V tomto ohledu připomínám, že je na Soudním dvoru, aby předložil vnitrostátnímu soudu všechny skutečnosti týkající se výkladu práva Společenství, které mohou být užitečné pro řešení věci, kterou je obeslán, bez ohledu na skutečnost, zda tento na ně odkazoval při formulaci otázek (rozsudek ze dne 7. září 2004, Trojani, C-456/02, Recueil, s. I-7573, bod 38, a zde uvedená judikatura).

pohyb pracovníků podle článku 39 ES a článku 1 nařízení č. 1612/68, aby vykonával zaměstnání v jiném členském státě, vyvozuje z týchž ustanovení právo návratu a pobytu v prvním státě, i *když nemá v úmyslu nebo není s to vykonávat v něm zaměstnání nebo zaměstnání hledat* [69].

96. Je sice pravda, že právo státního příslušníka členského státu vrátit se s manželem nebo manželkou do členského státu, jehož státní příslušnost má, poté, co na území jiného členského státu vykonával zaměstnání, uznal Soudní dvůr ve výše uvedeném rozsudku Singh na základě článku 52 Smlouvy o EHS (nyní článek 43 ES) a s přihlédnutím k tomu, že se uvedený státní příslušník vrátil a usadil se ve vlastním státě, aby zde vykonával samostatně výdělečnou činnost.

97. To však neznamená, že tímto rozsudkem podmínil Soudní dvůr v právním řádu Společenství existenci práva návratu do členského státu, jehož je pracovník státním příslušníkem, a pobytu v něm poté, co vykonával zaměstnání v jiném členském státě, výkonu zaměstnání nebo samostatně výdělečné činnosti po návratu do prvního státu.

98. Komise ve svém písemném vyjádření správně připomněla, že na základě judikatury Soudního dvora je třeba v rámci článku 39 ES a nařízení č. 1612/68 považovat za pracovníka osobu, která vykonává po určité období ve prospěch jiné osoby a pod jejím vedením práci, za níž dostává odměnu, a dojde-li k ukončení pracovního poměru, dotyčný v zásadě ztrácí postavení pracovníka, nicméně tato kvalifikace může mít určitý účinek i po ukončení pracovního poměru [70]. Práva, jež má pracovník Společenství a jeho rodinní příslušníci na základě nařízení č. 1612/68, stejně jako statut migrujícího pracovníka, mohou za určitých okolností existovat dále i po ukončení pracovního poměru [71].

99. Mezi tato práva tedy podle mého názoru patří i právo migrujícího pracovníka vrátit se do členského státu, jehož je státním příslušníkem, a pobývat v něm po ukončení pracovního poměru v hostitelském členském státě.

100. Je sice pravda, že toto právo je obecně uznáváno vnitrostátním právem, neboť patří ke statutu státního příslušníka, a to

69 — V opačném smyslu se však vyjádřila česká, německá a britská vláda.

70 — Výše uvedený rozsudek Martínez Sala, bod 32, a zde uvedená judikatura.

71 — Výše uvedený rozsudek Baumbast a R, bod 70, a zde uvedená judikatura, jakož i rozsudek ze dne 24. září 1998, Komise v. Francie (C-35/97, Recueil, s. I-5325, bod 41).

i s ohledem na čl. 3 odst. 2 protokolu č. 4, který začleňuje EÚLP, podepsaný ve Štrasburku dne 16. září 1963, který stanoví, že „[n]ikdo nebude zbaven práva vstoupit na území státu, jehož je státním občanem".

101. Nicméně je třeba si připustit, že toto právo přiznává i právo Společenství, neboť je nezbytné k zajištění užitečného účinku ustanovení, která zabezpečují volný pohyb pracovníků. Je totiž zřejmé, že státní příslušník členského státu může být odrazován od opuštění svého státu původu, aby vykonával zaměstnání na území jiného členského státu, nemá-li jistotu, že se jednoho dne může vrátit do státu, jehož státní příslušnost má, i bez ohledu na výkon zaměstnání nebo na hledání zaměstnání v tomto posledně jmenovaném státě.

102. Návrat pracovníka Společenství z hostitelského členského státu do státu původu, i když nikoli z důvodu hledání nebo výkonu zaměstnání v tomto posledně jmenovaném státě, je tedy situací, která není zdaleka čistě interní, a je upravena a zajištěna právem Společenství, konkrétně článkem 39 ES a článkem 1 nařízení č. 1612/68.

103. V důsledku toho, a analogicky s tím, co jsem uvedl v bodech 76 až 90 výše, vzhledem k tomu, že existuje příbuzenský vztah vyžadovaný článkem 10 tohoto nařízení, mohou podle mého názoru i rodinní příslušníci tohoto pracovníka využívat na základě tohoto článku a bez ohledu na skutečnost, zda pracovník opětovně vykonává nebo hledá zaměstnání ve státě, jehož je státním příslušníkem, právo pobytu na území tohoto státu, do něhož se uvedený pracovník vrací poté, co vykonával zaměstnání v hostitelském státě. Je zejména zřejmé, že právo *Společenství* pracovníka vrátit se do státu původu by nebylo účinné, pokud by pracovník mohl být odrazován od jeho výkonu překážkami kladenými v tomto státě pobytu jeho nejbližších rodinných příslušníků.

104. Není ani možné tvrdit, ve smyslu opačném, než je můj přístup, jak to nicméně učinila nizozemská a dánská vláda ve svých písemných vyjádřeních, že perspektiva, že v okamžiku návratu do státu původu není možné pokračovat v rodinném soužití případně vytvořeném v hostitelském státě, neodradí státního příslušníka Společenství od přesunu do hostitelského státu, aby tam vykonával zaměstnání. Nizozemskou vládou byla zdůrazněna zejména skutečnost, že R. R. L. Einda nemohla odradit od výkonu uvedené svobody, tedy od přesunu do Spojeného království, nemožnost, aby jeho dcera pobývala s ním po návratu do vlasti, neboť R. N. G. Eind již tehdy neměla právo pobytu v Nizozemsku.

105. Mám za to, že uvedený odrazující účinek vysvětluje prostá perspektiva státního příslušníka členského státu, který chce přijmout pracovní nabídku v jiném členském státě, že po návratu do státu původu nebude moci pokračovat v soužití [72] s blízkými příbuznými, které mohl případně zahájit – sňatkem, rodičovstvím nebo, jako v projednávaném případě, sloučením rodiny – v hostitelském státě.

106. Představte si pracovníka Společenství, který se přemístil do jiného členského státu, aby tam vykonával zaměstnání, uzavřel tam sňatek se státním příslušníkem třetí země, který tam legálně pobývá, a má s ním potomka, jemuž ani stát původu pracovníka, ani hostitelský členský stát neudělí státní příslušnost. Může se takovému pracovníku vážně namítat, že při návratu do vlasti nemá právo být doprovázen manželem nebo manželkou a potomkem, kteří jsou státními příslušníky třetí země, neboť v okamžiku, kdy se rozhodl přemístit se do hostitelského státu neměl tyto vazby, a od přemístění do tohoto státu jej tedy nemohla odrazovat nemožnost následného sloučení rodiny ve státě původu?

72 — Užívám termín soužití v širokém smyslu, který nepředpokládá nutně společné bydlení v tomtéž bytě. Soudní dvůr totiž objasnil, že „členové rodiny migrujícího pracovníka podle článku 10 nařízení č. 1612/68 nemusí nutně žít společně s tímto pracovníkem, aby měli právo pobytu podle tohoto předpisu" (výše uvedený rozsudek Diatta, bod 22).

b) Závěr k použití článku 10 nařízení č. 1612/68 v případě, jako je projednávaný případ

107. Domnívám se tedy, že v odpověď na předběžnou otázku III a) je třeba mít za to, že státní příslušník třetí země, který je rodinným příslušníkem státního příslušníka členského státu, jenž se vrací do tohoto státu poté, co v jiném členském státě vykonával zaměstnání, má podle článku 10 nařízení č. 1612/68 právo pobytu v prvním státě se svým rodinným příslušníkem bez ohledu na skutečnost, zda dotyčný státní příslušník členského státu vykonává v uvedeném státě zaměstnání nebo jej hledá.

108. Toto právo, jak uvedla Komise, náleží držiteli bez dalších časových omezení kromě těch, jež lze vyvodit z podmínek uvedeného čl. 10 písm. a) a b). Vzhledem k tomu, že se jedná, jako v projednávaném případě, o příbuzného ve vzestupné linii pracovníka, právo mu náleží až do dosažení jedenadvaceti let věku a poté dále až do té doby, dokud je na pracovníkovi příbuzný ve vzestupné linii závislý.

c) Trvání práva pobytu podle článku 10 nařízení č. 1612/68 náležejícího rodinným příslušníkům uchazeče o práci

109. Pro případ, že by Soudní dvůr neměl v úmyslu přijmout řešení, které jsem vymezil

výše v bodě 107, ale uznal by alespoň, že státní příslušník třetí země, který je rodinným příslušníkem státního příslušníka členského státu, jenž se vrací do vlasti z hostitelského členského státu, aby tam hledal zaměstnání, má právo pobytu v prvním státě na základě článku 10 nařízení č. 1612/68, je třeba ještě stanovit, aby byla odpověď na předběžnou otázku III a) úplná, dobu, po kterou toto právo náleží.

110. Soudní dvůr uvedl, že článek 10 nařízení č. 1612/68 a článek 1 a 4 směrnice 68/360/EHS „předepisují, aby členské státy přiznaly manželovi nebo manželce a potomkům pracovníka právo pobytu rovnocenné právu, které je uděleno samotnému pracovníkovi“ [73]. Konkrétně čl. 4 odst. 4 této směrnice stanoví, že rodinný příslušník, který není státním příslušníkem žádného členského státu, má právo, aby mu byl vydán doklad o pobytu, jenž má *stejnou platnost* jako doklad vydaný pracovníkovi, na němž je závislý. Z toho vyplývá, že právní předpis Společenství uděluje rodinným příslušníkům migrujících pracovníků Společenství právo pobytu „mající stejný rozsah jako právo těchto pracovníků“ [74].

111. Je tedy třeba ověřit, jaká jsou časová omezení práva pobytu uděleného za účelem hledání zaměstnání na základě článku 39 ES a článku 1 nařízení č. 1612/68.

112. Judikatura Soudního dvora již tento aspekt přezkoumávala. Od rozsudku Antonissen Soudní dvůr uváděl, že „užitečný účinek článku 48 [Smlouvy o EHS, nyní článku 39 ES] je zaručen, pokud právní předpis Společenství, nebo v případě jeho neexistence, právní předpis členského státu, přizná dotyčným osobám přiměřenou lhůtu, která jim umožní seznámit se na území požadovaného členského státu s pracovními nabídkami odpovídajícími jejich odborné kvalifikaci a v případě potřeby přijmout nezbytná opatření k tomu, aby byly přijaty“ [75].

113. Vzhledem k tomu, že neexistuje předpis Společenství, který by stanovil lhůtu pro pobyt státních příslušníků Společenství, kteří hledají zaměstnání v členském státě, mají tedy členské státy právo stanovit za tímto účelem přiměřenou lhůtu [76]. Soudní dvůr již naznačil, že lhůta šesti měsíců není v zásadě nedostatečná, a upřesnil, že „pokud po uplynutí dotyčné lhůty prokáže, že nadále hledá zaměstnání a má skutečnou možnost,

73 — Výše uvedený rozsudek Singh, bod 18 (kurziva provedena autorem tohoto stanoviska).

74 — Rozsudek ze dne 11. dubna 2000, Kaba (C-356/98, Recueil, s. I-2623, bod 23).

75 — Výše uvedený rozsudek Antonissen, bod 16. Z tohoto hlediska výše uvedené rozsudky Tsiotras, bod 13, a Komise v. Belgie, bod 16.

76 — Výše uvedené rozsudky Komise v. Belgie, bod 17, a Collins, bod 37.

že bude přijata, nemůže být dotyčná osoba nucena opustit území hostitelského členského státu“ [77]. Proto je vnitrostátní právní předpis, který by nutil státní příslušníky Společenství, kteří hledají zaměstnání, automaticky opustit vnitrostátní území po uplynutí stanovené lhůty, v rozporu s právem Společenství [78].

114. Období, po něž je možné vykonávat právo státního příslušníka Společenství pobývat v členském státě za účelem hledání zaměstnání, je tedy, vzhledem k neexistenci předpisu Společenství, který by ho stanovil, stanoveno každým členským státem v souladu s požadavky zavedenými právem Společenství. Musí to tedy být lhůta přiměřená, jejíž uplynutí nemůže být v žádném případě postaveno proti státnímu příslušníku Společenství, který prokáže, že nadále hledá zaměstnání a má skutečnou možnost, že bude přijat.

115. Dokud má takový státní příslušník právo pobývat v členském státě za účelem hledání zaměstnání, mohou i jeho rodinní příslušníci spadající do kategorií uvedených v článku 10 nařízení č. 1612/68 uplatňovat na základě tohoto článku právo pobytu v tomtéž státě.

77 — Výše uvedený rozsudek Antonissen, bod 21. Viz rovněž výše uvedené rozsudky Tsiotras, bod 13; Komise v. Belgie, bod 17, a Collins, bod 37.

78 — Výše uvedený rozsudek Komise v. Belgie, bod 18.

116. Nizozemský právní předpis, jak vyplývá z předkládacího usnesení [79], je tedy naprosto v souladu s požadavky stanovenými judikaturou Soudního dvora, neboť stanoví, že doba platnosti dokladu o pobytu vydaného cizinci hledajícímu zaměstnání je šest měsíců (lhůta, kterou Soudní dvůr pokládá v zásadě za přiměřenou) a že tuto dobu je možno prodlužovat vždy o tři měsíce, pokud cizinec prokáže, že ještě stále hledá zaměstnání a má skutečnou možnost ho nalézt.

d) Navrhovaná odpověď na otázku III a)

117. Navrhuji tedy, aby Soudní dvůr odpověděl na otázku III a) následujícím způsobem:

„Státní příslušník třetí země, který je rodinným příslušníkem státního příslušníka členského státu, který se vrací do tohoto státu poté, co vykonával zaměstnání v jiném členském státě, má na základě článku 10 nařízení č. 1612/68 a na základě existence požadovaného příbuzenského vztahu právo pobytu v prvním státě se svým rodinným příslušníkem bez ohledu na skutečnost, zda

79 — Bod 2.3.1.

státní příslušník dotyčného členského státu vykonává nebo hledá zaměstnání v uvedeném státě. Toto právo náleží jeho držiteli bez jiných časových omezení kromě těch, která je možno vyvodit z podmínek uvedeného čl. 10 písm. a) a b).“

3. K otázkám III b) a IV: právo vstupu a pobytu rodinného příslušníka podle článku 18 ES a směrnice 90/364

118. Odpověď, kterou navrhuji na předběžnou otázku III a) – z níž vyplývá v projednávaném případě přiznání práva R. N. G. Eind pobývat s otcem v Nizozemsku na základě článku 10 nařízení č. 1612/68 – způsobuje, že analýza otázek III b) a IV je nadbytečná. Takže pouze pro úplnost a stručně provedu dále tuto analýzu.

119. Začnu-li článkem 18 ES, mám za to, že nemůže sám o sobě zakládat právo R. N. G. Eind na pobyt s otcem v Nizozemsku. Jsem totiž toho názoru, že pokud jde o podmínky pro přiznání práva pobytu v členském státě, platí přinejmenším vyjádření uvedené v doktríně, podle něhož „paradox evropské státní příslušnosti pokud jde o volný pohyb osob spočívá v tom, že slibuje mnoho, aniž by umožňovala něco více, než již existuje“ [80].

120. I když odhlédnu od skutečnosti, že R. N. G. Eind není občankou Unie, a omezím se nejprve na úvahy o postavení R. R. L. Einda, který naopak je občanem Unie, mám za to, že je samozřejmě třeba vyloučit možnost přiznání R. R. L. Eindovi práva pobytu v Nizozemsku *pouze* na základě čl. 18 odst. 1 ES.

121. Odstavec 1 tohoto článku totiž uznává, že „[k]aždý občan Unie má právo svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států s výhradou omezení a podmínek stanovených v této smlouvě a v opatřeních přijatých k jejímu provedení“. To podle mého názoru jasně znamená, že uvedené právo existuje pouze zároveň s těmito „podmínkami“ a že jeho rozsah je stanoven i těmito „omezeními“.

80 — Rodière P., *Libre circulation des personnes et citoyenneté européenne dans la jurisprudence de la Cour de justice*, v Revue trimestrielle de droit européen, 2006, vol. 42 (1), s. 163, a zejména s. 164.

122. Zdá se mi, že judikatura Soudního dvora v zásadě vylučuje možnost přiznat občanu Unie *pouze* na základě čl. 18 odst. 1 ES právo pobytu na území jakéhokoli členského státu.

123. V judikatuře samozřejmě nechybí tvrzení, která v sobě nesou určitou dvojznačnost a mohou způsobit určitý zmatek, jako tvrzení, podle něhož „práv[o] pobývat na území členských států upravené v čl. 18 odst. 1 ES [...] je přiznáno přímo každému občanu Unie jasným a přesným ustanovením Smlouvy", takže je možné se dovolávat čl. 18 odst. 1 ES „pouze na základě statutu státního příslušníka členského státu, tedy občana Unie" [81]. V tomto ohledu se v doktríně hovořilo o uznání přímého účinku tohoto ustanovení Soudním dvorem na základě návrhů předložených v tomto smyslu jeho generálními advokáty [82]. V rozsudku Baumbast a R Soudní dvůr konkrétně zdůraznil, že „použití omezení a podmínek povolených čl. 18 odst. 1 ES pro účely výkonu práva pobytu podléhá soudnímu přezkumu", takže „případná omezení a podmínky vztahující se k tomuto právu nebrání tomu, aby ustanovení čl. 18 odst. 1 ES udělila jednotlivcům subjektivní práva, která mohou uplatnit u soudu a která musí vnitrostátní soudy chránit" [83].

124. Z judikatury Soudního dvora nicméně jasně vyplývá, dokonce i z judikatury připomínané v předcházejícím bodě, že právo občana Unie pohybovat se a pobývat na území členských států podle čl. 18 odst. 1 ES není nepodmíněné, ale je přiznáno pouze za podmínek stanovených Smlouvou ES a příslušnými prováděcími opatřeními [84], takže „přísluší občanu Unie předložit důkazy o tom, že splňuje podmínky stanovené v tomto ohledu relevantními ustanoveními Společenství" [85].

125. Podle mého názoru by bylo lepší hovořit o přímém účinku nikoli čl. 18 odst. 1 ES jako takového, ale pokud vůbec, tak o ustanovení tohoto předpisu ve vzájemném spojení s jakýmkoli jiným ustanovením Smlouvy ES nebo odvozeného práva, které

81 — Výše uvedené rozsudky Baumbast a R, bod 84, Trojani, bod 31, a Zhu a Chen, bod 26.

82 — Viz stanovisko generálního advokáta La Pergoly přednesené dne 1. července 1997 ve věci, ve které byl vydán výše uvedený rozsudek Martínez Sala, a stanovisko generálního advokáta Cosmase přednesené dne 16. března 1999 ve věci C-378/97, ve které byl vydán rozsudek ze dne 21. září 1999, Wijsenbeek (Recueil, s. I-6207).

83 — Výše uvedený rozsudek Baumbast a R, bod 86.

84 — Výše uvedené rozsudky Kaba, bod 30; Baumbast a R, bod 85; rozsudek ze dne 6. března 2003, Kaba (C-466/00, Recueil, s. I-2219, bod 46); výše uvedený rozsudek Trojani, bod 32, a výše uvedený rozsudek Zhu a Chen, bod 26.

85 — Rozsudek ze dne 23. března 2006, Komise v. Belgie (C-408/03, Recueil, s. I-2647, bod 64).

stanoví podmínky existence dotčeného práva, které tedy nemůže být za současného stavu práva Společenství považováno za právo přiznané pouze na základě evropské státní příslušnosti.

126. Jak Soudní dvůr upřesnil v rozsudku Komise v. Belgie [86] s ohledem na právní rámec předcházející vstupu směrnice 2004/38 v platnost, „[p]odmínky vydání oprávnění k pobytu jsou upraveny směrnicí 68/360, pokud jde o zaměstnané osoby, směrnicí 73/148, pokud jde o samostatně výdělečné osoby, směrnicí 93/96, pokud jde o studenty, směrnicí 90/365, pokud jde o zaměstnané osoby a osoby samostatně výdělečně činné, které skončily svou pracovní činnost, a směrnicí 90/364, pokud jde o státní příslušníky členských států Společenství, kterým právo pobytu nevzniklo na základě jiných ustanovení Společenství".

127. Pro účely tohoto řízení jsou významná, kromě právních předpisů vztahujících se na zaměstnance, které byly již přezkoumány v rámci analýzy předběžné otázky III a), ustanovení směrnice 90/364, jichž se týká právě předběžná otázka III b).

128. Právo pobytu, které musí každý členský stát udělit na svém území státním příslušníkům jiného členského státu v souladu s čl. 1 odst. 1 prvním pododstavcem této směrnice, předpokládá, že uvedení státní příslušníci mají pro sebe a pro své rodinné příslušníky zdravotní pojištění vůči všem rizikům v hostitelském členském státě a mají dostatečné finanční prostředky, aby se během svého pobytu nestali zátěží pro sociální pomoc tohoto členského státu [87].

129. Tyto podmínky vykládané ve světle čtvrtého bodu odůvodnění této směrnice, podle něhož se osoby požívající práva pobytu nesmějí stát nepřiměřeným zatížením veřejných financí hostitelského členského státu, vycházejí z myšlenky, že výkon práva pobytu občanů Unie může podléhat oprávněným zájmům členských států [88].

130. V projednávaném případě bere předkládající soud článek 1 směrnice 90/364 v úvahu jako možný právní základ pro přiznání R. N. G. Eind, jako „potomka závislého" na držiteli práva pobytu ve smyslu odstavce 2 výše uvedeného článku, práva pobytu v Nizozemsku odvozeného od práva, které hypoteticky její otec získává na základě téhož článku.

86 — Tamtéž, bod 65.

87 — Tamtéž, bod 36.

88 — Tamtéž, bod 37.

131. Výše uvedená osoba může tedy použít tato ustanovení právě proto, že R. R. L. Eind může mít právo pobytu v Nizozemsku nejen na základě nizozemského práva a své státní příslušnosti, ale i na základě čl. 1 odst. 1 uvedené směrnice.

132. V tomto ohledu především uvádím, že směrnice 90/364 se nezdá být koncipovaná tak, aby přiznávala státním příslušníkům Společenství práva vůči členskému státu, jehož státní příslušnost mají. Z jejího třetího bodu odůvodnění vyplývá, že je míněna tak, aby harmonizovala „vnitrostátní předpisy o pobytu státních příslušníků členských států v jiném členském státě než ve státě, jehož jsou státními příslušníky". Má tedy zejména podpořit mobilitu státních příslušníků Společenství po členských státech, jichž nejsou státními příslušníky. To vysvětluje skutečnost, že právo pobývat v členském státě, jehož jsou státními příslušníky, je, jak jsem již připomněl (viz výše bod 100), obvykle přiznáno vnitrostátními předpisy a to i v souladu se závazky mezinárodního práva.

133. Nicméně, ve světle cíle, který má směrnice přijatá na základě článku 235 ES sledovat – cíle uvedeného v čl. 3 písm. c) Smlouvy o ES a připomenutého v prvním bodě odůvodnění směrnice, tedy odstranění překážek volného pohybu osob mezi členskými státy – jakož i potřeby dodržovat obecnou zásadu rovnosti, považuji za možný extenzivní výklad ustanovení směrnice, který ji umožní použít i pro ty osoby, které – jako rezidenti jiného členského státu, než kterého jsou státními příslušníky, protože jsou tam narozeni nebo se tam přesunuli – se chtějí přesunout do členského státu, jehož jsou státními příslušníky, avšak nemohou k tomu využít vnitrostátní právo nebo jiná ustanovení práva Společenství.

134. V rámci tohoto extenzivního výkladu je třeba ověřit, zda R. R. L. Eind, a tedy i jeho dcera splňují podmínky, aby mohli mít právo pobytu v Nizozemsku na základě směrnice 90/364.

135. Existence práva pobytu uvedeného v čl. 1 odst. 1 této směrnice vyžaduje zejména „dostatečné finanční prostředky, aby se [dotyčná osoba] během svého pobytu nestala zátěží pro sociální pomoc hostitelského členského státu". Tyto dostatečné finanční prostředky, jelikož jsou nutnou podmínkou pro vznik přezkoumávaného práva pobytu, musí logicky předcházet výkonu tohoto práva. Dotyčná osoba tedy musí v okamžiku, kdy žádá o povolení k pobytu

v hostitelském členském státě, prokázat, že pro účely živobytí nemusí počítat s ekonomickou pomocí tohoto státu. Pobyt nesmí v zásadě způsobit nepřiměřené zatížení pro finance státu, v němž chce pobývat (viz čtvrtý bod odůvodnění směrnice).

136. Jak již měl Soudní dvůr možnost konstatovat, podle téhož doslovného znění tohoto ustanovení „postačuje, aby státní příslušníci členských států ‚měli' dostatečné finanční prostředky, aniž by toto ustanovení obsahovalo byť i sebemenší požadavek ohledně původu těchto prostředků" [89]. V důsledku toho může teoreticky i sociální podpora představovat „dostatečné finanční prostředky" ve smyslu článku 1 směrnice 90/364.

137. Státní příslušník Společenství, který od členského státu pobírá sociální podporu, kterou lze „vyvézt" v případě jeho přemístění do jiného členského státu, neboť není vázán podmínkami pobytu, může tedy beze všeho uplatnit vůči tomuto státu tuto podporu pro účely čl. 1 odst. 1 přezkoumávané směrnice, aby prokázal že nemusí počítat se sociální pomocí tohoto hostitelského státu.

138. Obdobná možnost je tomuto státnímu příslušníku přiznána dokonce i ve vztahu k vlastnímu státu, který mu vyplácí podporu, a do něhož se chce přemístit nebo vrátit. Jestliže totiž právo na pobírání této podpory nepředpokládá pobyt státního příslušníka v uvedeném státě, nevytváří tento pobyt další zátěž pro sociální pomoc dotyčného státu, který je povinen vyplácet podporu i v případě, že jeho státní příslušník nepobývá na jeho území.

139. Podle mého názoru jsou tedy rozhodující podmínky přiznání sociální podpory. V projednávaném případě Soudní dvůr nemá dostatečně přesné informace o podmínkách přiznání podpory vyplácené nizozemskými orgány R. R. L. Eindovi. Předkládací usnesení nepochybně kromě toho, že připomíná, že R. R. L. Eind pobírá dotyčnou podporu s platností ode dne návratu do Nizozemska [90], uvádí, že „vyvozuje z nizozemské státní příslušnosti právo na sociální podporu" [91]. Není ovšem vyloučeno, vzhledem k tomu, že předkládací soud nemusí vzít v úvahu význam podmínek pro přiznání podpory pro účely, kterými se zabýváme, že R. R. L. Eind obdržel tuto podporu i na základě svého pobytu v Nizozemsku.

140. Jestliže vyjde najevo, že tato podpora nizozemského státu náleží R. R. L. Eindovi na základě jeho nizozemské státní příslušnosti a *nezávisle na skutečnosti, že pobývá*

89 — Výše uvedené rozsudky Zhu a Chen, bod 30, a rozsudek ze dne 23. března 2006, Komise v. Belgie, bod 40.

90 — Bod 2.4.

91 — Bod 2.10.4.

v Nizozemsku, může uplatnit tuto podporu, aby se dovolával práva pobytu v tomto státě podle směrnice 90/364, a s ním jeho dcera. Nemůže to naopak učinit, pokud je tato podpora určena R. R. L. Eindovi jako státnímu příslušníku – *rezidentovi* v Nizozemsku, a sice, jestliže předpokládá pobyt R. R. L. Einda v tomto státě.

141. Předběžné otázky III b) a IV zasluhují tedy, pokud Soudní dvůr nebude považovat takový přezkum za nadbytečný, odpověď v tomto znění:

„III b) Pro účely použití článku 1 směrnice Rady 90/364/EHS ze dne 28. června 1990 o právu pobytu není v zásadě vyloučeno vzít v úvahu, v rámci ověřování ‚dostatečných finančních prostředků' ve smyslu tohoto článku, sociální podporu vyplácenou členským státem. Jedná-li se o podporu vyplácenou vlastnímu státnímu příslušníku státem, u něhož se podle téhož článku žádá o povolení k pobytu, nelze tuto podporu vzít v úvahu ve výše uvedeném rámci, předpokládá-li její udělení pobyt příjemce na území uvedeného státu.

IV Článek 18 odst. 1 ES neuděluje občanu Unie právo vstupu a pobytu na území členských států nad rámec podmínek stanovených Smlouvou ES, jakož i příslušnými prováděcími předpisy. Okolnost, že státní příslušník třetí země je rodinným příslušníkem osoby, která má statut občana Unie, nic nemění na odpovědi na předcházející předběžné otázky."

V – Závěry

142. Ve světle výše uvedených skutečností navrhuji, aby Soudní dvůr rozhodl o předběžných otázkách, které mu položil Raad van State, následujícím způsobem:

„I a) Skutečnost, že státní příslušník třetí země byl hostitelským členským státem považován za rodinného příslušníka pracovníka ve smyslu článku 10

nařízení Rady (EHS) č. 1612/68 ze dne 15. října 1968 o volném pohybu pracovníků uvnitř Společenství a z toho důvodu obdržel od tohoto státu povolení k pobytu na základě tohoto článku, nezavazuje sama o sobě členský stát, jehož státní příslušnost má pracovník, přiznat uvedenému státnímu příslušníku třetí země právo vstupu a pobytu na jeho území při návratu pracovníka do vlasti, i když platnost tohoto povolení ještě neuplynula.

b) Členský stát, jehož je pracovník státním příslušníkem, je povinen posoudit, zda státní příslušník třetí země, který je rodinným příslušníkem pracovníka, má při návratu pracovníka do vlasti právo vstupu a pobytu na území uvedeného státu na základě právního řádu Společenství, dříve než ověří, zda takové právo může nebo nemůže být tomuto státnímu příslušníku přiznáno na základě vnitrostátního právního řádu mimo oblast působnosti právních předpisů Společenství.

II Pro účely odpovědi na otázky I a) a I b) není relevantní okolnost, že tento státní příslušník třetí země před pobytem v hostitelském členském státě neměl právo pobytu na základě vnitrostátního práva v členském státě, jehož státní příslušnost má pracovník. Tato okolnost nebrání vydání povolení k pobytu založeného na právu Společenství posledně jmenovaným státem státnímu příslušníku třetí země.

III a) Státní příslušník třetí země, který je rodinným příslušníkem státního příslušníka členského státu, který se vrací do tohoto státu poté, co vykonával zaměstnání v jiném členském státě, má na základě článku 10 nařízení č. 1612/68 a na základě existence požadovaného příbuzenského vztahu

právo pobytu v prvním státě se svým rodinným příslušníkem bez ohledu na skutečnost, zda státní příslušník dotyčného členského státu vykonává nebo hledá zaměstnání v uvedeném státě. Toto právo náleží jeho držiteli bez jiných časových omezení kromě těch, která je možno vyvodit z podmínek uvedeného čl. 10 písm. a) a b).

b) Pro účely použití článku 1 směrnice Rady 90/634/EHS ze dne 28. června 1990 o právu pobytu není v zásadě vyloučeno vzít v úvahu, v rámci ověřování ‚dostatečných finančních prostředků' ve smyslu tohoto článku, sociální podporu vyplácenou členským státem. Jedná-li se o podporu vyplácenou vlastnímu státnímu příslušníku státem, u něhož se podle téhož článku žádá o povolení k pobytu, nelze tuto podporu vzít v úvahu ve výše uvedeném rámci, předpokládá-li její udělení trvalý pobyt příjemce na území uvedeného státu.

IV Článek 18 odst. 1 ES neuděluje občanu Unie právo vstupu a pobytu na území členských států nad rámec podmínek stanovených Smlouvou ES, jakož i příslušnými prováděcími předpisy. Okolnost, že státní příslušník třetí země je rodinným příslušníkem osoby, která má statut občana Unie, nic nemění na odpovědi na předcházející předběžné otázky."